אכל השיעורין כולן בכזית חוץ מטומאת אוכלין ששינה הכתוב במשמען ושינו חכמים בשיעורן וראיה לדבר יוה"כ מאי שינה הכתוב במשמעו 1מלא תעונה ומאי שינו חכמים בשיעוריה ככותבת ומאי ראיה לדבר יוה"כ דאי מהתם הוה אמינא אורחא דקרא הוא בטומאת אוכלין כביצה מנלן א"ר אבהו א"ר אלעזר דאמר קרא 2מכל האוכל אשר יאכל אוכל הבא מחמת אוכל ואיזה זה ביצת תרנגולת ואימא גדי מחוסר שחיטה ואימא בן פקועה טעון קריעה ואימא ביצת בר יוכני א)תפסת מרובה לא תפסת תפסת מועט תפסת ואימא ביעתא דציפורתא דזוטר טובא רבי אבהו דידיה אמר מכל האוכל אשר יאכל אוכל שאתה אוכלו בבת אחת ושיערו חכמים אין בית הבליעה מחזיק יותר מביצת תרנגולת א"ר אלעזר האוכל חלב בזמן הזה צריך שיכתוב לו שיעור שמא יבא בית דין אחר וירבה בשיעורין מאי ירבה בשיעורין אי נימא דמחייבי קרבן אכזית קטן והתניא ב)3אשר לא תעשינה בשגגה ואשם השב מידיעתו מביא קרבן על שגגתו לא שב מידיעתו אין מביא קרבן על שגגתו אלא דלא מחייבי קרבן עד דאיכא כזית גדול ולמאי דסליק אדעתיה מעיקרא דמחייבי קרבן אכזית קטן מאי ירבה בשיעורין שמא ירבה בקרבנות מחמת שיעורין א"ר יוחנן ג)שיעורין ועונשין הלכה למשה מסיני עונשין מכתב כתיבי אלא ה"ק ד)(אמר רבי יוחנן) גשיעורים של עונשין הלכה למשה מסיני תניא נמי הכי שיעורין של עונשין הלכה למשה מסיני אחרים אומרים בית דינו של יעבץ תיקנום והכתיב ה) 4אלה המצות שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה אלא שכחום וחזרו ויסדום: השותה מלא לוגמיו: אמר רב יהודה אמר שמואל דלא מלא לוגמיו ממש אלא כל שאילו יסלקנו לצד אחד ויראה כמלא לוגמיו והא אנן תנן מלא לוגמיו אימא כמלא לוגמיו מיתיבי כמה ישתה ויהא חייב בש"א רביעית ובה"א מלא לוגמיו רבי יהודה אומר משום ר"א כמלא לוגמיו רבי יהודה בן בתירא אומר כדי גמיעה מי עדיפא ממתניתין דאוקימנא כדי שיראה הכי נמי כדי שיראה אי הכי היינו ר"א איכא בינייהו מלא לוגמיו דחוק ו)מתקיף לה רב הושעיא אם כן הוה ליה מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה אמר ליה כי

כל השיעורין. האמורין באוכלין: **ששינה הכתוב.** לקמן קמפרש ליה: **וראיה לדבר.** למה שאמרתי שלפי ששינה הכתוב במשמען שינו חכמים בשיעורן יש ראיה מיום הכפורים שאף בו שינו חכמים בשיעורן מפני ששינה בו הכתוב במשמעו: **אשר לא תעונה.** ולא כתיב אשר תאכל: **מאי ראיה.** למה לו להביא ראיה מאי אולמא דהאי מהאי (א) מה פורש ביום הכפורים במשנה להודיענו שהטעם משום דשינה הכתוב הוא יותר משלא פירשו התם בטומאה נמי חזינן דשינה הכתוב במשמעו ושינו חכמים בשיעורא: (ב) **אי מהתם.** מדשינה הכתוב בטומאה הוה אמינא אין שם שינוי הכתוב דאורחיה הוא למיכתב מכל האוכל אשר יאכל כי היכי דכתיב גבי משקה אשר ישתה קא משמע לן יום הכפורים דהתם ודאי שינה הכתוב במשמעו ושינו חכמים בשיעורן אמור מעתה את ששינו בטומאה נמי משום טעמא דשינה הכתוב הוא דאשר יאכל שינוי משמעו חשיב להו: **מחוסר שחיטה.** כשילא מתוך האוכל שנולד בו לאו אוכל מיקרי לענין טומאה לא הוא ולא אמו דהא מחסרי שחיטה: **ואימא בן פקועה.** שנמצא בתוך בהמה שנשחטה דקיימא לן (חולין דף עד.) שחיטת אמו מטהרתו: **טעון קריעה.** דתנן (שם) קורעו ומוציא את דמו: **דבר יוכני.** עוף גדול הוא כדאמרינן בבכורות (דף נז:) שטבעה ביצתו ששים כרכים: **זוטר טובא לא גרסינן אלא ה"ג ואימר כביעתא דציפרתא: רבי אבהו דידיה אמר וכו'.** פירש במשמעו של מקרא פירוש אחר שלא פירש בו ר' אלעזר רבו ואין להשיב עליו: **האוכל חלב בזמן הזה וכו'.** מפרש לה ואזיל: **אי נימא דמחייבי קרבן אכזית קטן.** והכי קאמר האוכל פחות מכזית בזמן הזה יכתוב כשיעור זה אכלתי שמא יבנה בית המקדש בימיו ויתחדש בית דין ותתחדש הלכה ויאמרו שחייב קרבן על כזית קטן ולקמן פריך א"כ ימעט בשיעורין מבעי ליה: **והתניא וכו'.** כלומר וכי אתי ב"ד ומחדש הלכה מי מחייב האי דאכל קודם שנתחדשה הלכה והא אידנא לאו שב מידיעתו הוא דאי נמי הוה ידע דחלב הוא הוה אכיל ליה דהא השתא קים לן (ברכות דף לט.) דלא חייבה תורה אלא על כזית איגורי שהוא כזית בינוני: **אשר לא תעשינה.** משמע שאילו ידע לא עשה אבל בשגגה עשה ואשם: **אלא דלא מחייבי קרבן עד דאיכא כזית גדול.** והכי קאמר האוכל כזית בינוני אל יכתוב מחוייבני חטאת אלא יכתוב כזית בינוני אכלתי שמא יבא בית דין ויפטרנו מקרבן ונמצא מביא חולין לעזרה: **ה"ג עונשין מיכתב כתיבי אלא הכי קאמר שיעורין של עונשין וכו'.** שיעורי עונשין שעל ידן הוא ענוש הלכה למשה מסיני באיזה שיעור הוא ענוש: **יעבץ.** הוא עתניאל בן קנז: **כמה ישתה.** מדבית הלל קפריך: **הכי גרסינן איכא בינייהו כמלא לוגמיו דחוק.** לבית הלל בעינן כדי שיסלקנו לצד אחד ויראה כמלא לוגמיו בריוח ולרבי אליעזר כמלא לוגמיו דחוק: **אם כן.** דלבית הלל מיחייב בכדי שיסלקנו וכו' הוה ליה בציר מרביעית והויא לה מקולי בית שמאי וליתנייה במסכת עדיות גבי קולי בית שמאי שכולן שנויות שם:

עונשין מיכתב כתיבי. ה"ג רש"י אבל בספרים היה כתוב שיעורין מיכתב כתיבי פירוש מדר' חנן ארץ חטה ושעורה ואמר בפ"ק דסוכה (דף ה:) כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר ומשני שיעורין של עונשין והדין עמו דל"ג ליה חדא דמאי משני שיעורין של עונשין דמכל מקום אכתי תיקשי לך שיעורין של עונשין מיכתב כתיבי ועוד דבכל דוכתא דפריך הכי בפרק קמא דסוכה (שם) ודעירובין (ד' ד.) מייתי כל מילתא דרבי חנן והכא לא מייתי לה ועוד אמאי לא משני הכא כדמשני התם קרא אסמכתא בעלמא ועוד ליפרוך נמי עונשין מיכתב כתיבי אלא שמע מינה דהכי פריך עונשין מיכתב כתיבי אבל משיעורא לא פריך דסמיך אשינויא דשנינן התם ו): **הכי** נמי כמלא לוגמיו. הא דאמר פרק חלון (עירובין דף עט:) המקדש אם טעם מלא לוגמיו יצא ואם לאו לא יצא אור"ת דהתם נמי כמלא לוגמיו וטעם הוי דבעינן יתובי דעתא דאי מלא לוגמיו ממש קאמר אם כן הוי טפי מרביעית כדמוכח הכא כי מוקי לה כמלא לוגמיו אז פריך אם כן הוה ליה מקולי בית שמאי אבל מעיקרא דקאמר מלא לוגמיו לא קשיא ליה א"כ היכי בעינן כולי האי והאמר בפרק ערבי פסחים (פסחים דף קח:) דד' כוסות שיעורן ברביעית וכוס של קידוש אחד מהם וא"כ היכי נפיק ידי קידוש כיון דבעי טעימה מלא לוגמיו ועוד אי סלקא דעתך מלא לוגמיו אם כן הוה טפי מייתובי דעתא דייתובי דעתא הוי כמלא לוגמיו ואמאי שיערו בכל חד וחד בדידיה בשלמא אי הוי בכמלא לוגמיו ניחא כדמשני בסמוך קים להו לרבנן דבהכי מיתבא דעתא כל העולם טובא עוג מלך הבשן פורתא: ח)**ושיערו** חכמי' זו ביצת תרנגול'. הקשה ר"ת דבפ' חלון (עירובין דף פ:) אמרינן דשתי סעודות דככר דעירוב י"ח גרוגרות הויין ובפרק כילד משתתפין (שם דף פב:) תנן רבי שמעון אומר שתי ידות לככר משלש לקב דהיינו שתי סעודות שהם ה' ביצים ושליש ביצה שהככר הוא ח' ביצים וכרבי שמעון קיימא לן דבכל דוכתא אמרינן כביצה לטמא טומאת אוכלין ולרבי שמעון עולה השיעור לכביצה אבל לשאר תנאי אינו כן ואכולהו תנאי קאי חאי חלי חליה לטמא טומאת אוכלין כדמוכח סוגיא התם וכשתחלק י"ח גרוגרות לחמש ביצים ושליש דזה וזה שתי סעודות תמצא לכל ביצה ג' גרוגרות ושלש שמינית של גרוגרת דבה' ביצים ושליש ביצה יש ט"ז שליש ביצים ועולה לכל שליש ביצה גרוגרת אחת ושמינית וגרוגרת

מסורת הש"ס

א) [ר"ה ד: וש"נ], ב) חולין ה: הוריות ב. יא: [שבת סט. שבועות כו:], ג) עירובין ד. סוכה ה:, ד) [שלש תיבות הללו נראין מיותרין וכ"נ מפרש"י ד"ה ה"ג וכו' אלא הכי קאמר שיעורין וכו'], ה) שבת קד. מגילה ב: [תמורה טז.], ו) [זבחים לח: חולין נג: קה. בכורות ל: ערכין כו:], ז) [וע"ע תוס' עירובין ד: ד"ה הלכתא ובסוכה ו. ד"ה אלא הלכתא], ח) [שייך לעיל קודם ד"ה עונשין],

תורה אור השלם

1. כִּי כָל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא תְעֻנֶּה בְּעֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה וְנִכְרְתָה מֵעַמֶּיהָ: ויקרא כג כט

2. מִכָּל הָאֹכֶל אֲשֶׁר יֵאָכֵל אֲשֶׁר יָבוֹא עָלָיו מַיִם יִטְמָא וְכָל מַשְׁקֶה אֲשֶׁר יִשָּׁתֶה בְּכָל כְּלִי יִטְמָא: ויקרא יא לד

3. אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא וְעָשָׂה אַחַת מִכָּל מִצְוֹת יְיָ אֱלֹהָיו אֲשֶׁר לֹא תֵעָשֶׂינָה בִּשְׁגָגָה וְאָשֵׁם: ויקרא ד כב

4. אֵלֶּה הַמִּצְוֹת אֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר סִינָי: ויקרא כז לד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מאי ראיה כו' דהאי מהאי דמה פירש ביום הכפורים במשנה להודיענו יותר שהטעם משום דשינה הכתוב הוא משלא פירשו כצ"ל: (ב) ד"ה דאי מהתם כו' ושינו חכמים בשיעורו אמור כו' דאשר יאכל שינוי חשיב להו כצ"ל ותיבת משמעו נמחק:

תוס' ישנים

שייך לעמוד קודם

כל השיעורין בכזית חוץ מטומאת אוכלין כו'. לפי' רש"י שרגיל לפרש דלטמא אחרים, מיירי נמי הכא לטמא אחרים. ולפירוש רשב"ם ורבינו יעקב דמיירי בטומאת עצמן, מיירי נמי הכא לטומאת עצמן. וכל מעשה תקפס וגבורתס פי' בשבת פרק המצניע [צא, א] ובפסחים פרק אלו עוברין [מו, א]. שאין בית הבליעה מחזקת יותר מביצת תרנגולת. הקשה ריב"א דאמרינן בכריתות פרק אמרו לו [יד, א] גבי יש אוכל אכילה אחת כו' שאין בית הבליעה מחזיק יותר משני זיתים, ואם כן לכל היותר אינו מחזיק ג' (ביצים) [זיתים], ואילו בעירובין פרק חלון [פ, ב] אמרינן ואגב אורחא קמ"ל דשתי סעודות הוו י"ח גרוגרות, ובפרק כילד משתתפין [שם פב, ב] קאמר ר' שמעון (דמשמע) [במשנה] לשיעור שתי סעודות לעירוב הוו שתי ידות ככר מג' לקב, ואותו ככר הוי ח' ביצים ש[הקב] הוא כ"ד ביצים ושני שלישי הככר הם ה' ביצים ושליש אין מחזיקין לכל היותר אלא ט"ז זיתים ג' לכל ביצה ואם כן לא יהיה שתי סעודות של חמש ביצים ושליש יותר מט"ז זיתים לכל היותר, ובפרק חלון קאמר י"ח גרוגרות, [ו]בע"ז סגי, וגרוגרת גדולה מכזית כדאמרינן בפרק המצניע [שבת צא, א] גבי זרק (לבית שמאי) [כזית תרומה לבית טמא] כו', וקאמר [אי] לענין שבת כגרוגרת בעינן אי לענין טומאה כביצה בעינן. ואומר רבינו יצחק דבעירובין מיירי בגרוגרות שהן בלא גרעין ועל ידי כך נמעכות ונדרסות בכה אחת יותר מג' זיתים או שנים שהן עם הגרעין. ואין נראה לרבינו דהא הא דקאמר אין בית הבליעה מחזיק יותר מב' זיתים בבשר קאמר ליה בכריתות שהיא רכה הרבה (ונראה) [ווותה] לאכול, ועוד דגרוגרת בפרק המצניע נמי היא בלא גרעינתה, מיהו יכול לומר דהני גרוגרות דפרק המצניע [לא] הוו נמעכות ונדרסות. ורבינו תירץ דולאי הך (ניחא) [מתני'] די"ח גרוגרות לא מיתוקמא כרבי שמעון, דלע"ג (דקאמר) [דקיימא] לן כוותיה בכביצה ליטמא טומאת אוכלין, (ו)היינו משום דלא אשכחן דפליג עליה בפרק כילד משתתפין אלא רבי יוחנן בן ברוקה, אבל כולהו תנאי דהתם אזלי בשיטתיה דהתם בברייתא, אבל מכל מקום (משיעור) [בשיעור] מזון שתי סעודות לא קיימא לן כוותיה, אלא סבירא ליה למתניתין דחלון דאמר י"ח גרוגרות כר"מ או כרבי יהודה דכילד משתתפין, ורב יהודה דאמר התם תרתי ריפתא איכרייתא, חדא שיעורא הוא. מ"ר. וקשה לי על זה דאם כן הוה ליה לתלמודא לפרושי בהדיא דלא פליגי לאידי ולאידי חד שיעורא הוא. ונראה לי לתרץ דההיא דחלון מיירי בשיתוף כמו שפי' שם רבינו שמואל, ומיירי בשאר פירות דהוי מזון שתי סעודות שלא הוזכר שיעורן בפרק בכל מערבין, כגון מעשה אילפס, אבל ההיא דפרק כילד משתתפין מיירי בפת דוקא שאין צריך שיעור גדול כל כך למזון שתי סעודות. **אמר ר' יוחנן שיעורין ועונשין הלכה למשה מסיני עונשין מיכתב כתיבי כו'.** כך (נראה לרבינו) [גרס רש"י]. אבל בספרים היה כתוב שיעורין מיכתב כתיבי דא"ר חנין כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר ארץ חטה כו', ומתחו רש"י, משום דקשיא ליה דהא אמרינן בעירובין [ד, א] ובסוכה [ה, ב] [ד]קרא דר' חנין אינו אלא אסמכתא בעלמא.

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פי"ד מהלכות מאכלות אסורות הל' א סמג לאוין קמו וקסט:

לח ב מיי' פ"ד מהלכות טומאת אוכלין הל' א:

לט ג מיי' פי"ד מהלכות מאכלות אסורות הלכה ב:

מ ד מיי' פ"ב מהלכות שביתת עשור הלכה א סמג לאוין סה טוש"ע או"ח [סימן רעא סעיף יג] וסי' תריב סעיף ט [וסימן רעא סעיף יג]:

מוסף רש"י

תפסת מרובה לא תפסת. כל מקום שתמצא שני דרכים אחד תופס מרובה ואחד תופס מועט, טוב לך לתפוס את המועט, שאפילו היה לך לתפוס את המרובה ותתפוס את המועט תפיסתך תפיסה, שיש בכלל המרובה המועט, אבל אם תתפוס המרובה והיה לך לתפוס המועט נמצאת שתפסת שלא כדת (חגיגה יז. וכעי"ז ערכין ד: ועי' חולין קלח. הובא במוסף רש"י ר"ה ד:). **אשר לא תעשינה בשגגה ואשם.** וסמיך ליה או הודע אליו חטאתו אשר חטא והביא אשמו, דמשמע אשר לא תעשינה אם היה יודע שהוא אסור, ושגגה היתה לו וחטא ואשם הוא יביא (חולין ה:). **השב מידיעתו.** הפורש ונבדל מתחלה ואין עובר אם היה יודע שהוא אסור, ובתו"כ גרס היושב, שאם היה יודע שהוא חלב היה יושב ומבטל מעבירה זו (שם) ומומר לא שב מידיעתו הוא לפיכך אינו מביא קרבן על שגגתו (הוריות ב.). **שיעורין.** שנתנו חכמים לכל דבר, כגון כזית דם חלב פיגול ונותר וכזית מן המת שמטמא באהל ושאר שיעורין (ערובין ד.) או: כגון כזית לכל אכילת איסור וככותבת ליום הכפורים (סוכה ה:).

רבינו חננאל

תניא רבי אומר כל איסורין שבתורה בכזית חוץ מטומאת אוכלין שהרי שינה הכתוב במשמען ושינו חכמים בשיעורן, וראיה לדבר יום הכפורים ששינה הכתוב במשמעו דלא כתיב לא תאכל ביום הכפורים אלא לא תעונה, ובמקום שהיה לו לכתוב כי כל הנפש אשר [תאכל, כתיב אשר] לא תעונה וגו', ושינו חכמים בשיעורן בכותבת. ומאי ראיה לדבר יום הכפורים, דאי לאו יום הכפורים הוה אמינא אורחיה דקרא הוא, אלא למדנו דבר זה מיום הכפורים. ומהו ששינה הכתוב בטומאת אוכלין, מדהוה ליה למיכתב כל אוכל שיבא עליו [מים] יטמא, וכתב אשר יאכל, שמעינן מינה דלא שינה בו אלא להוציאו מכשיעור שאר איסורין שבאכילה, כגון הנותר והפיגול והנבלה וכיוצא בהן. ודייקינן מדוקייה דקרא דכתיב מכל האוכל אשר יאכל אוכל הבא מחמת אוכל, ואיזה זה, זה ביצת תרנגולת כו'. פי' בן פקועה, בן קפועה כגון בהמה שנשחטה ובקעו כריסה ומצאו בתוכה ולד, כדתנן השוחט את הבהמה ומצא בה בן שמונה חי או מת או בן ט' מת, קורעו ומוציא את דמו. והא דר' אבהו עדיף מדר' אלעזר, דאמר אשר יאכל, אוכל שאתה יכול לאכלו בבת אחת, ואיזה זה ביצת תרנגולת, שיערו חכמים שאין בית הבליעה מחזקת יותר מביצת תרנגולת. א"ר אלעזר האוכל חלב בזמן הזה צריך לכתוב שיעורו שמא יבא בית דין אחר ויאמר דלא מיחייב עד איכא כזית גדול. אמר ר' [יוחנן] שיעורין של עונשין בכזית הילכתא למשה מסיני. תניא נמי הכי שיעורין של עונשין הלכה למשה מסיני. אחרים אומרים בית דינו של יעבץ תקנום. ומקשה אלה המצות כתיב, שאין נביא רשאי לחדש דבר מעתה. ושנינן היו הלכה למשה מסיני ושכחום, וחזרו בית דינו של יעבץ ותקנום. השותה מלא לוגמיו חייב. אוקימנא למתני' מלא לוגמיו, כל שאילו יסלקם לצד אחד ויראה כמלא לוגמיו, ותני מתני' כמלא לוגמיו. ואותבינן עלה כמה ישתה ויהא חייב, בית שמאי אומרים רביעית ובית הלל אומרים מלא לוגמיו. ושנינן תני [כ]מלא לוגמיו.